Upozornění:

Toto je pouze ukázka z webové knihovny, upozorňujeme, že PDF učebnice nelze stahovat, ale pouze zobrazovat ve čtečce PUBLI.

LÍDA HOLÁ

A1 – A2

ČESKY KROK ZA KROKEM 1

ЧЕСЬКА КРОК ЗА КРОКОМ

AKROPOLIS

Vážení a milí studenti a učitelé,

děkujeme vám za zakoupení e-verze učebnice a věříme, že vám stejně jako naše tištěné učebnice bude pomáhat ve studiu. Bližší instrukce, jak s e-verzemi pracovat, najdete na následujícím odkazu www.czechstepbystep.cz/e-verze-ucebnic.

Příprava učebních materiálů je velmi náročná jak časově, tak finančně, proto vás prosíme o čestné jednání: nekopírujte naše materiály a neposkytujte k nim přístup dalším osobám. Umožníte nám tak, abychompro vás vytvářeli další zajímavé materiály.

Děkujeme vám a přejeme, ať se vám s našimi učebnicemi dobře pracuje!

Tým Czech Step by Step
Lída Holá, autorka
Filip Tomáš, nakladatel

Шановні й милі студенти і вчителі!

Дякуємо вам за те, що ви придбали електронну версію підручника, і віримо, що вона буде для вас такою ж корисною у навчанні, як і наші друковані підручники. Більш докладні інструкції, як працювати з електронними версіями, ви знайдете за наступним посиланням: www.czechstepbystep.cz/e-verze-ucebnic.

Підготовка навчальних матеріалів - це надзвичайно складне завдання як у плані часу, так і у фінансовому відношенні, тому ми просимо вас дотримуватися правил етики користувача: не копіюйте наші матеріали і не надавайте доступу до них іншим особам. Так ви допоможете нам створювати для вас нові цікаві матеріали.

Дякуємо вам і бажаємо, щоб вам добре працювалося з нашими підручниками!

Колектив Czech Step by Step
Ліда Гола, автор
Павла Боржілова, автор
Філіп Томаш, видавець

Webové stránky

Více informací:
www.czechstepbystep.cz
www.eshop.czechstepbystep.cz/

Materiály on-line:
www.czechstepbystep.cz/materialy-on-line

LÍDA HOLÁ

A1 – A2

ČESKY KROK ZA KROKEM 1

ЧЕСЬКА КРОК ЗА КРОКОМ

AKROPOLIS

CZECH STEP BY STEP

Česky krok za krokem 1
Чеська крок за кроком 1
Lída Holá

Upozornění:

Toto dílo, včetně všech jeho částí, je opatřeno výhradou autorských práv a je chráněno zákonem. Jiné než zákonem předepsané užití je trestné – jde především o přísný zákaz dalšího rozmnožování bez písemného souhlasu nakladatele. Jednotlivé součásti učebního kompletu jsou samostatně neprodejné.

Усі права захищено. Ця книга, включаючи всі її частини, є власністю авторів і охороняється законом про авторське право. Будь-яке її використання, окрім передбаченого законом, є карним – йдеться передусім про сувору заборону подальшого ксерокопіювання та репродукування без письмової згоди видавця. Частини учбового комплекту окремо не продаються.

Odborná a lektorská spolupráce: Petra Bulejčíková, Friederike Komárek, Silvie Převrátilová, Jiří Pešička, Kateřina Šichová, Jitka Veroňková
Odborná spolupráce na gramatické části učebnice: Pavla Bořilová
Redakce, tvorba klíče a jazyková spolupráce: Lukáš Holčák, Hana Suchánková
Fotografická produkce a redakční spolupráce: Magdalena Slabá
Údaje z Českého národního korpusu na s. 18: Lucie Chlumská
Spolupráce na ukrajinské jazykové verzi a překlad: Jana Macurová, Věra Lendělová
Při přípravě slovníčku této knihy byl využit software firmy Geneea Analytics (www.geneea.com).

© Text Lída Holá, 2017
© Illustrations Stanislav Setinský, 2017
© Graphic Design Martina Bartošová – Matypo s.r.o., 2017
© Photography Jiří Pírko, 2017
© Photography shutterstock.com, wikipedia.org, Archiv Chodského souboru Mrákov, ČTK; ostatní fotografie jsou z archivu autorek a nakladatelství.
©, ℗ Filip Tomáš – Akropolis, 2017

Bezplatné CD přílohy byly nahrány ve studiu Professional sound – Petr Sýs.
Post-production & mastering CD Tomáš Karásek, 2017
Na CD účinkují: Petra Bulejčíková, Kristýna Franková, Viktorie Hásková, Marta Hrachovinová, Matěj Křístek, Ivo Kubečka, Alena Kubečková, Martin Luhan, Daniel Pinc, Petr Srna
Na CD jsou dále použity nahrávky: Lidovou píseň *Kde je sládek* nahrála Krajanka, zpěv: Ivana Jarešová, Anna Studničková, Aleš Briscein a Jiří Škvára. Kontakt na Krajanku www.krajanka.cz. Nahrávku na CD „Cesta piva do džbánu“ vydalo Vydavatelství P+B v roce 1991. Píseň *Vínečko bílé* nahrála Varmužova cimbálová muzika (foto s. 200, www.varmuzika.cz).

Vydal Filip Tomáš – Akropolis
5. května 1338/43, 140 00 Praha 4
www.akropolis.info
E-verze učebnice: 04/2022, 204 + 72 stran příloh

Bližší informace: www.czechstepbystep.cz

ISBN 978-80-7470-429-1 (ukrajinská verze / українська версія; PDF)

Зміст

A1

	Тема уроку	*Глави*	*Граматика*	
1	**Seznamujeme se** Знайомимося	Знайомимося Вимова Формальні та неформальні діалоги Хто це? Чим він/вона займається? Числівники від 0 до 10. Контактна інформація Словник: Професія	Особові займенники Дієслово být Дієвідмінювання в теперішньому часі (дієслова на -á,-í та -uj) Звертання (у кличному відмінку) Дієслово mít Як це пишеться? Чеський алфавіт	9
2	**Kde je to?** Де це?	Де це? Ліворуч, праворуч, вгорі, внизу Пишемо e-mail Числівники від 10 до 1000 Словник: Місце	Граматичний род Називний відмінок однини Дієслова jít і jet Прислівники, що виражають напрямок або місце	17
3	**Jídlo a pití** Їжа та напої	Їжа та напої В ресторані Запрошення на каву Словник: Їжа та напої	Граматичний рід – повторення Знахідний відмінок однини Дієвідмінювання в теперішньому часі: дієслова на -e Дієслова chtít, jíst і mít rád	25
4	**Moje rodina** Моя родина	Моя сім'я Сім'я Петра Який/яка/яке є...? Числівники від 1000 до 10 000 Словник: Сім'я	Присвійні займенники Дієслово jmenovat se Присвійні прикметники Знахідний відмінок однини - повторення Говоримо про ціну	33
5	**Kdy je to?** Коли це?	Коли це? Коли ми зустрінемося? Маринин день Жайворонок чи сова? Маринин тиждень Словник: Плани на день	Вираження часу (години, частини дня) Модальні дієслова Прийменники od / do Вираз rád	41
6	**Co jsi dneska dělal?** Що ти сьогодні робив?	Що ти сьогодні робив? Де ти був? Коли це було? Чи ви знаєте, хто це був? Словник: Країни, національності, мови	Минулий час Друга позиція у чеському реченні Місцевий відмінок однини Вираження місця. Питання kde? Дієслова vědět × znát	49
7	**Dům a byt** Дім і квартира	Дім і квартира Обставляємо квартиру або дім Шукаємо житло Словник: Меблі та обстановка	Дієслова зі знахідним відмінком Називний і знахідний відмінки множини Числівники 1 і 2 Дата	57
8	**Plánujeme víkend** Плануємо вихідні	Плануємо вихідні Ева та пан професор Гіґґінс Мої вихідні Словник: Що ми робимо у вільний час	Майбутній час Вираження напрямку. Питання kam? Слова на -na	65
9	**Lidské tělo** Тіло людини	Тіло людини Як ми виглядаємо? У лікаря В аптеці Словник: Тіло людини	Нерегулярні форми іменників у називному відмінку множини Особові займенники в давальному та знахідному відмінках Вирази з додатком у знахідному відмінку Прийменники pro, za, na	73
10	**Místo, kde bydlíme** Місце, де ми живемо	Місце, де ми живемо Ева йде з роботи на роботу Запрошення в гості Словник: Магазини	Прийменники з родовим відмінком Родовий відмінок однини Вираження напрямку. Питання odkud? kam?	81
11	**Na dovolené** У відпустці	У відпустці Подорожуємо Проблеми в дорозі Словник: Що нам потрібно в подорожі?	„Довгі" та „короткі" дієслова руху Основні дієслова руху з префіксами při- й od- Префікси та їхнє значення	89
12	**Tradiční svátky** Традиційні свята	Традиційні свята Прибираємо Що ви плануєте на свята? Словник: Домашня робота	Дієслова недоконаного/доконаного виду Майбутній час дієслів доконаного виду	97

Зміст

A2

	Тема уроку	Глави	Граматика	
13	**Výmluvy a přání** Виправдання та побажання	Виправдання та побажання Що було б, якби... Поводимося ввічливо Хто який? Яким би мав бути? Словник: Властивості	Умовний спосіб Речення зі словом kdyby (речення з „якби“) Ради та рекомендації (модальне дієслово mít в умовному способі)	105
14	**Mluvíme o počasí** Погода	Говоримо про погоду Добрий (dobrý) чи добре (dobře)? Хто найгарніший? Словник: Погода	Прикметники × прислівники Утворення прислівників Ступені порівняння прикметників	113
15	**Technika a komunikace** Техніка та спілкування	Техніка та спілкування Комп'ютер і інтернет Купуємо подарунки Запрошення на вечірку Словник: Електроніка, комп'ютер і інтернет	Давальний відмінок однини Дієслова з давальним відмінком Прийменники з давальним відмінком	121
16	**Móda včera a dnes** Мода вчора й сьогодні	Мода вчора й сьогодні Купуємо одяг Я тебе кохаю! Чекаю тебе… Словник: Одяг	Вирази mít rád × líbit se × chutnat Вирази з додатком у давальному відмінку Особові займенники (короткі форми та форми після прийменників)	129
17	**Stěhujeme se** Переїжджаємо	Переїжджаємо Нам потрібні робітники Послуги Словник: Робітники та послуги	Орудний відмінок однини Прийменники з орудним відмінком Прийменники з орудним і знахідним відмінками Відмінювання питальних займенників kdo, co Відмінювання неозначених і заперечних займенників někdo, něco й nikdo, nic Відносний займенник který	137
18	**Etapy života** Етапи життя	Етапи життя Міжлюдські стосунки Говоримо про життя Словник: Стосунки	Дієслова з прийменником s/se й орудним відмінком Вирази часу (без прийменника та з прийменником) Дієслова з прийменником o та місцевим відмінком	145
19	**Rodiče a děti** Батьки й діти	Батьки та діти Що кажуть батьки дітям? Петре! Луціє! Марку! Словник: Накази й заборони	Наказовий спосіб Заперечний наказовий спосіб Речення зі сполучником aby (речення з „щоб“) Вираження ради або рекомендації (підрядні речення зі сполучниками aby, ať, že) Кличний відмінок однини Демінутиви	153
20	**Vaříme a vážíme** Готуємо і зважуємо	Готуємо і зважуємо Чиє це? Як не слід сидіти на дієті Словник: Готуємо	Партитивний родовий відмінок Посесивний родовий відмінок (родовий належності) Родовий відмінок множини Рахування в чеській мові	161
21	**Máme rádi zvířata** Ми любимо тварин	Ми любимо тварин Мати чи не мати? Ось де питання... Відвідини зоопарку Цікаві факти про тварин Словник: Тварини	Ввічливе прохання або вимога (модальне дієслово moct в умовному способі) Іменники чоловічого роду, назви істот і іменники середнього роду в називному відмінку множини Іменники чоловічого роду, назви істот і прикметники в називному та знахідному відмінках множини	169
22	**Mluvíme o práci** Говоримо про роботу	Говоримо про роботу Шукаємо роботу Співбесіда Спілкування на роботі Словник: Праця	Займенник svůj, svoje Ступені порівняння прислівників	177
23	**Kultura a my** Культура й ми	Культура й ми Що вдягають у театр? Інтерв'ю з письменником Словник: Культура	Порядкові числівники Дієслова зі зворотними se та si Зворотний пасивний стан	185
24	**Česko krok za krokem** Чехія крок за кроком	Чехія крок за кроком Пам'ятки ЮНЕСКО Як де говорять Словник: Споруди та пам'ятники	Відносний займенник který Відмінювання прикметників та іменників в однині – повторення Літературна та розмовна чеська мова	193
	Příloha			205

Часті питання

1. Чи правда, що чеська мова дуже подібна до української?

Так, ці мови – близькі родички. Обидві належать до слов'янських мов, українська до східної гілки, а чеська – до західної. Завдяки спільному праслов'янському корінню чеська та українська мови мають дуже багато подібностей на всіх мовних рівнях – у вимові, словниковому фонді, граматиці. Саме тому чеська мова для українців не така складна, як, скажімо, для американців чи японців. Якщо навчитеся впізнавати ці спільні слов'янські риси, з'ясуєте, що багато чеських слів та виразів ви розумієте без перекладу – просто „знаєте"! Але, як кажуть чехи, „Bez práce nejsou koláče" (дослівно: „Без праці немає калачів"). Без наполегливої праці не можна добре оволодіти жодною іноземною мовою.

2. Що може допомогти при вивченні чеських слів?

Нижче в таблиці ви знайдете „ключ" до звукових змін, який допоможе вам шукати відповідники. При знайомстві з новими чеськими словами і зворотами дуже корисно співставити їх з українськими: по-перше, так ми глибше проникнемо в їхній зміст, по-друге, використаємо подібність як опору для запам'ятовування.

в українській мові	*у чеській мові*	*приклади*	*приклади*
-оро-, -оло-	**-ra-, -la-**	сторона, голова, долоня	strana, hlava, dlaň
-ере-, -еле-	**-re-, -le-**	берег, дерево, мелений	břeh, dřevo, mletý
-ер-, -ор-, -ри-, -лу-	**-r-**	верх, морква, кривавий, яблуко	vrch, mrkev, krvavý, jablko
р **при-** **пере-**	**ř** **při-** **pře-**	море, крик, три прийти (пор. рос. м'який р: прийти, польськ. rz: przyjść) переконати, перенести,	moře, křik, tři přijít překonat, přenést
-ий **-ій, -я, -є**	**-ý** **-í**	великий, (велика, велике) літній, літня, літнє	veliký, (veliká, veliké) letní, letní, letní
-у **-уть у дієслів**	**-ou**	купити, сусід можуть, печуть, їдуть	koupit, soused můžou, pečou, jedou

3. Що українцям дається в чеській мові найважче?

Серед труднощів, які доводиться долати в чеській мові майже усім носіям української мови, можна назвати довготу чеських голосних, відмінювання іменників II групи, відмінювання займенників, порядок слів та деякі інші. Крім того, помилики спричиняють і так звані „фальшиві друзі перекладача", тобто слова, що мають подібну форму, але інше значення. Подивіться, будь ласка, на основні відмінності між українською та чеською мовами:

а) Правопис.

Чеська мова користується латинкою, доповненою діакритичними (надрядковими) знаками. Ці знаки дуже важливі, тому що за їхньою допомогою часто розрізняється значення слів: rada рада – řada низка, черга, špatné погане – špatně погано, pas паспорт – pás пояс. Заперечна частка n» пишеться з дієсловом разом: nechci – не хочу. Зворотні se, si, навпаки, пишуться окремо і можуть стояти досить далеко від дієслова.

б) Вимова.

У чеській мові, на відміну від української, наголос є завжди на першому складі: z Ukrajiny з України. Односкладові прийменники перебирають наголос на себе: na nádraží на вокзалі (Увага: хоча такі сполучення й вимовляємо як одне слово, прийменник завжди пишемо окремо). Особливу увагу слід приділити правильній вимові довгих голосних: bílá біла – bila била. Дзвінкі приголосні на кінці слова оглушуються: hlad голод (вимовляється: hlat), oběd обід (вимовляється: objet).

в) Граматика.

Основні граматичні категорії в чеській та українській мовах збігаються: обідві мови мають три роди (чоловічий, жіночий, середній), два числа (однина й множина), сім відмінків, подібні дієслівні часи тощо. Головною відмінністю є, однак, сама система відмінювання та дієвідмінювання, яка в чеській мові є дещо складніша, ніж в українській. Напр., одному закінченню множини прикметників в українській мові відповідають три закінчення в чеській: добрі (чоловіки, жінки, міста) – dobří (muži), dobré (ženy), dobrá (města). Крім того, дуже часто в подібних словосполученнях ці мови відрізняються відмінком і/або прийменником: obrátit se (na koho) – звернутися (до кого). Тому ми радимо українським учням звертати увагу на такі відмінності й не задовольнятися дослівним перекладом із рідної мови.
Чеська мова має, на відміну від української, менш вільний порядок слів. Правильне розташування „малих зрадних слівець" – чеських енклітиків вимагає особливо старанного тренування. Більш детально про енклітики ви дізнаєтеся в Додатку на стор. 209.
У чеській мові не опускаємо дієслово-зв'язку být: Petr je student. – Петро студент. А ось особові займенники в ролі підмета, навпаки, майже не вживаємо: Půjdu s vámi. – Я піду з вами.

г) Лексика.

Багато слів в українській і чеській мовах дуже подібні, однак, на цю зовнішню подібність не завжди можна покластися. Деякі „фальшиві друзі" відрізняються лише частково – за обсягом значення або стилем (jahoda – суниця, полуниця, klobása – сардельки, palec – великий палець, okuláry (застаріле) – окуляри, medikament (застаріле) – медикаменти, ліки), іноді значення не пов'язані або й зовсім протилежні: holka – дівчина, дівчинка, hroši – бегемоти, čerstvý – свіжий, vonět – приємно пахнути, bezcenný – нічого не вартий, малоцінний.
В цілому слід сказати, що завдяки близькості наших мов учні-українці дуже швидко набувають здатності елементарно виражати свої думки й підтримувати спілкування засобами чеської мови. Початковий етап вони зазвичай проходять значно інтенсивніше, ніж носії інших, неслов'янських мов.

4. Чому говорять, що існує „дві чеські мови“?

Після поразки протестантів у битві на Білій Горі в 1620 році чеська мова майже перестала вживатися як офіційна і мова літератури. У цих функціях її замінила німецька. Але розмовна форма чеської мови продовжувала існувати й розвиватися. Під час національного відродження на початку XIX століття літературна чеська мова була поступово кодифікована на основі старої чеської мови XVI століття. Це й спричинило ту різницю між літературною чеською мовою (spisovná čeština) та розмовно-побутовою (obecná čeština), яку ми відчуваємо донині.
У цьому підручнику ви будете вивчати передусім літературну чеську мову. Якщо з'являтимуться граматичні явища або вирази, що належать до області розмовно-побутового мовлення, то вони будуть означені скороченням. Звичайно, добре володіння чеською мовою означає насправді володіння як літературною, так і розмовно-побутовою чеською мовою, проте для новачка золоте правило звучить: доброю літературною мовою зазвичай нічого не зіпсуєте. Не поспішайте активно вживати розмовно-побутову мову – на разі тримайтеся доброго літературного стандарту.

5. Яке значення мають кольорові увиразнення в тексті?

Кольорові увиразнення відповідають трьом граматичним родам іменників: чоловічий рід (у чеській мові важливо відрізняти назви істот, або ж живих осіб і тварин чоловічого роду, напр., student студент, та назви неістот, напр., banán банан), жіночий рід (напр., káva кава) та середній рід (напр., auto авто). На щастя, рід чеських іменників та їхніх українських еквівалентів переважно збігається. Проте є й винятки, які треба запам'ятати. Так, слова univerzita університет, šance шанс, tramvaj трамвай у чеській мові жіночого роду, problém проблема – чоловічого, vízum віза – середнього.

6. На чому початківцю варто зосередитися передусім?

Серед приорітетів, на наш погляд, слід назвати:

1. Вимову. Особливо важливо засвоїти правильну вимову довгих голосних, які служать засобом розрізнення значення, порівняйте: pas – паспорт, pás – пояс.
2. Дієслово, адже саме воно є основою чеського речення.
3. Прийменник. Правильне вживання прийменників для вільного зв'язного мовлення дуже важливе.
4. Систему відмінювання іменників (у чеській мові вона, як ви вже знаєте, дещо складніша, ніж в українській).
5. Правила поведінки та формули етикету, що вживаються в чеському середовищі. Для початківця, який ще недостатньо знає іноземну мову, підтримка її носіїв дуже важлива. Слова prosím будь ласка, omlouvám se вибачте, promiňte пробачте, buďte tak hodný/á будь ласка, будьте так люб'язні, nemohl(a) byste… ви не могли б?, pardon перепрошую, dovolíte ви дозволите? здатні чинити дива. Навіть якщо все інше, що ви будете намагатися сказати, не буде ідеальне у мовному відношенні, симпатія, а отже й поміч, ваших чеських співрозмовників вам заручена.

7. Що вам може допомогти в навчанні?

У всякому разі не потрібно чекати аж до часу, коли ваша „чештіна“ буде досконалою. Вже від самого початку намагайтеся всіма способами підтримати спілкування. Не вистачають потрібні слова? Вживайте так звані компенсаційні стратегії: спробуйте виразити думку інакше – хоча б і дуже просто, іншими словами або за допомогою жестів (наприклад, замість назви якогось предмета покажіть на нього). Більшість чехів оцінить вашу снагу й підтримає розмову. Не бійтеся говорити навіть із помилками, адже вони природньо супроводжують освоєння будь-якої нової мови. Старайтеся приділяти навчанню мінімум п'ятнадцять хвилин щодня, читайте книги, хоча б і зі словником (див. Адаптована чеська проза на сайті www.czechstepbystep.cz), та використовуйте вправи on-line (їх ви знайдете на сайті www.czechstepbystep.cz).

Бажаю вам багато успіхів і задоволення від навчання!

Ліда Гола

Символи

	читання
	письмо
	говоріння
	аслухання
	„мова під лупою“ (граматичні або лексичні пояснення)

PAMATUJTE SI:	пам’ятайте
POZOR:	увага
	назад на зміст
cv. 1	вправи онлайн
T	тести
9 (номер сторінки)	посторінковий словничок

Скорочення та інші позначки

Ma	maskulinum animatum	чоловічий рід, назви істот
Mi	maskulinum inanimatum	чоловічий рід, назви неістот
F	femininum	жіночий рід
N	neutrum	середній рід
kol.	kolokviální	розм. = розмовна чеська мова
impf.	imperfektivní sloveso	дієслово недоконаного виду
pf.	perfektivní sloveso	дієслово доконаного виду
sg.	singulár	однина
pl.	plurál	множина
N	nominativ, první pád	називний відмінок
G	genitiv, druhý pád	родовий відмінок
D	dativ, třetí pád	давальний відмінок
A	akuzativ, čtvrtý pád	знахідний відмінок
V	vokativ, pátý pád	кличний відмінок
L	lokál, šestý pád	місцевий відмінок
I	instrumentál, sedmý pád	орудний відмінок
×		проти, антонім
e		т.зв. вставне e, яке у відмінкових формах іменників зникає, напр.: tatínek – mám tatínka
*		дієслова, які належать до т.зв. -e типу дієвідмінювання й мають у формах теперішнього часу зміни в основі (див. їхній вибірковий список на стор. 211)

Інструкції

čtěte, přečtěte	читайте, прочитайте
doplňte	доповніть
hledejte	шукайте
pište, napište	пишіть, напишіть
odpovídejte	відповідайте
opakujte	повторюйте
označte	позначте
počítejte	рахуйте
poslouchejte	слухайте

používejte	вживайте
procvičujte	робіть вправу, практикуйтеся
přeložte	перекладіть
ptejte se	запитуйте
řekněte	скажіть
seřaďte	розташуйте за порядком
spojte	поєднайте
tvořte	утворюйте
změňte	змініть

Наступні матеріали

Веб-сайт:	www.czechstepbystep.cz
E-shop:	eshop.czechstepbystep.cz
E-версія:	www.czechstepbystep.cz/e-verze-ucebnic

Тут ви знайдете безкоштовно:

– аудіоматеріали в MP3 до підручника „Чеська крок за кроком 1“ для скачування
– посібник для вчителів
– огляд інших наших публікацій

LEKCE 1

Seznamujeme se

- Seznamujeme se
- Výslovnost
- Formální a neformální dialogy
- Kdo je to? Co dělá?
- Čísla 0–10. Kontaktní informace
- Slovní banka: Profese

CD1: 01

1. Poslouchejte a opakujte užitečné fráze.

1

Dobrý den. – Dobrý den.
Доброго дня. – Доброго дня.

2

Já jsem... – Já jsem...
Я...– Я...

3

Těší mě. – Těší mě.
Дуже приємно. – Дуже приємно.

4

Co znamená...?
Що означає...?

5

Jak se řekne...?
Як сказати... ?

6

Jak se to píše?
Як це пишеться... ?

7

Rozumíte? – Nerozumím.
Розумієте? – Не розумію.

8

Ještě jednou, prosím.
Ще раз, будь ласка.

9

Mám otázku.
У мене є питання.

10

Mluvíte anglicky, německy, rusky? Ви говорите по-англійськи, по-німецьки, по-російськи?

11

Ano./*розм.* Jo. Так.
Ne. Ні.

12

Děkuji./Děkuju. – Prosím.
Дякую. – Будь ласка.

***Užitečné české slovo:* prosím • *Корисне чеське слово:* prosím**

Слово prosím *вживається*

- *коли реагуєте на подяку:* Děkuji./Děkuju. Дякую. – Prosím. Будь ласка.
- *коли піднімаєте слухавку:* Prosím? Алло!
- *коли не розумієте, що вам хтось сказав:* Prosím? Пробачте, я не почув/я не зрозумів. Можете повторити?
- *коли когось пропускаєте вперед, напр., у дверях:* Prosím. Прошу. Заходьте, будь ласка.
- *коли хочете звернутися до незнайомої людини, напр., офіціанта в ресторані, продавця в магазині або до кого-небудь на вулиці:* Prosím vás, ... Пробачте, ...

Výslovnost

1. Jaká česká slova znáte?

Například: dobrý den, ahoj...

CD1: 02

2. Co můžete vidět v České republice? Poslouchejte a opakujte. Rozumíte?

tramvaj | ~~autobus~~ | taxi/taxík | restaurace | kino | auto | škola | infocentrum | supermarket | hotel

3. Doplňte slova ze cvičení 2 k fotografiím.

1. To je autobus.....

2. To je .....

3. To je .....

4. To je .....

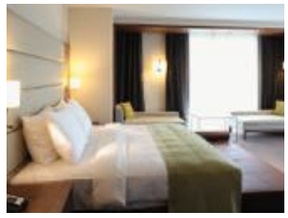

5. To je .....

6. To je .....

7. To je .....

8. To je .....

9. To je .....

10. To je .....

4. Co je to? Pracujte v páru, ptejte se a reagujte podle modelu. Procvičujte výslovnost.

Například: Co je to? – To je autobus.

CD1: 03

Česká písmena • Чеські літери

Чеський алфавіт використовує латинські літери. Крім того, у чеській мові ви зустрінетесь також із літерами, що мають діакритичні знаки, а саме ˇ háček „гачок“ *(знак для пом'якшення приголосних),* ´ čárka „риска“ *(знак для подовження голосних) та* ° kroužek „кільце“ *(знак для подовження голосного u). Слухайте і повторюйте:*

Літери латинського алфавіту:	a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z
Чеські приголосні:	č ď ch ň ř š ť ž
Чеські голосні:	á é ě í ó ú ů ý

Детальнішу інформацію про чеську вимову див. стор. 206.

CD1: 04

5. Poslouchejte a opakujte česká slova přejatá z jiných jazyků. Rozumíte?

substantiva maskulina animata (Ma) ***іменники чоловічого роду, назви істот***	student, profesor, doktor, manažer, prezident, politik, kamarád
substantiva maskulina inanimata (Mi) ***іменники чоловічого роду, назви неістот***	supermarket, kontakt, mítink, koncert, problém, film, program
substantiva feminina (F) ***іменники жіночого роду***	studentka, škola, univerzita, restaurace, konference, policie
substantiva neutra (N) ***іменники середнього роду***	kino, auto, metro, víno, rádio, espresso, centrum
adjektiva ***прикметники***	energický, optimistický, moderní, kvalitní, aktivní, inteligentní
verba ***дієслова***	studovat, telefonovat, plánovat, organizovat, komunikovat

6. Všimněte si tučně označených písmen. Na co často končí substantiva (maskulina, feminina a neutra)? Co je typické pro adjektiva a pro infinitivy sloves?

Formální a neformální dialogy

CD1: 05

1. Tom Brown studuje češtinu. Je ve škole. Poslouchejte a označte, co říká.

☐ Jsem z Austrálie. ☐ Jsem z Ameriky. ☐ Jsem student. ☐ Jsem profesor.

CD1: 05

2. Poslouchejte a doplňte dialog.

Eva: Dobrý den. Já jsem Eva Hanušová.

Tom: Dobrý den. Já jsem Thomas Brown.

Eva: Těší mě.

Tom: .....

Eva: Odkud jste?

Tom: Jsem z .....

Eva: Aha, to je zajímavé.

Eva: Co děláte?

Tom: Jsem .....

Studuju na univerzitě. A vy?

Eva: Jsem učitelka. Pracuju tady ve škole.

Tom: Děkuju.

Eva: Prosím.

Eva: Mějte se hezky. Na shledanou.

Tom: Vy taky. .....

CD1: 06

3. Poslouchejte a opakujte. Všimněte si výslovnosti *j*. Dodržujte slovní přízvuk.

Já jsem... Odkud jste? Co děláte? Jsem student. Studuju na univerzitě. Jsem učitelka. Pracuju ve škole. Mějte se hezky.

Prepozice z/ze + genitiv (předložka z/ze + druhý pád) • Прийменники z/ze + родовий відмінок

У вправах 1 і 2 ви бачите: Jsem z Austrálie. Я з Австралії. *Прийменник* z *(та його форма* ze, *розширена для полегшення вимови) поєднується з родовим відмінком. Запитайте свого вчителя, як правильно сказати, звідки ви.*

Більше про родовий відмінок див. стор. 82 і 216. Загальну таблицю відмінків див. стор. 202.

4. Co říkáte vy, když se s někým seznamujete? Doplňte informace o sobě.

Já jsem ..... Jsem z ..... Jsem .....

cv. 2

5. Tvořte podobné dialogy. Představujte se.

Dobrý den. Já jsem .....

Těší mě.

Odkud jste?

Jsem z ..... Co děláte?

Jsem .....

Dobrý den. Já jsem .....

Těší mě.

Jsem z ..... A vy?

Jsem ..... A vy?

6. Tom a jeho spolužačka Marina jsou ve škole. Podívejte se na fotografie. Co asi Tom a Marina říkají? Je jejich dialog formální, nebo neformální?

CD1: 07

7. Doplňte k textu fotografie. Pak kontrolujte poslechem.

1 D

A.
Tom: Měj se hezky. Čau.
Marina: Ty taky, Tome. Ahoj.

B.
Tom: Prosím!
Marina: Díky.
Tom: Prosím.

C.
Tom: Odkud jsi?
Marina: Jsem z Bulharska. A ty?
Tom: Jsem z Austrálie. A co děláš?
Marina: Jsem studentka. A ty?
Tom: Já jsem taky student.

D.
Tom: Ahoj, já jsem Tom.
Marina: Čau, já jsem Marina.

E.
Marina: Au!
Tom: Promiň, Marino.
Marina: To nic.

2 .....

3 .....

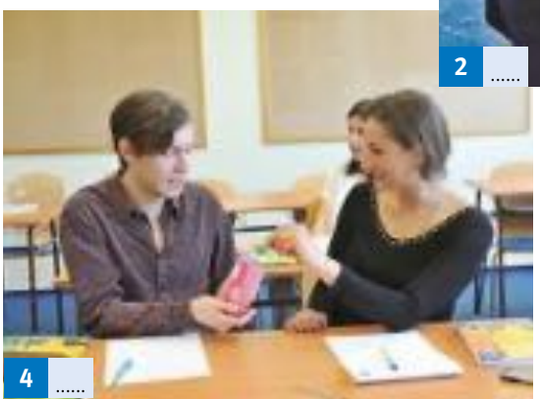

4 .....

5 A

CD1: 08

8. Poslouchejte a opakujte. Procvičujte výslovnost *dě*, *tě* a *mě*. Dodržujte slovní přízvuk.

Co **dě**láš?
Co **dě**láte?
Děkuju.
Těší **mě**.
Měj se hezky.
Mějte se hezky.

9. Doplňte formální a neformální ekvivalenty.

1. *Dobrý den.*	Ahoj./Čau.
2. Odkud jste?	.....
3.	Co děláš?
4. Děkuju./Děkuji.	.....
5.	Promiň.
6. Mějte se hezky.	.....
7.	Ty taky.
8. Na shledanou.	.....

Oslovení • Звертання

Порівняйте ці форми з діалогу:
Já jsem Marina. × Marino!
Já jsem Tom. × Tome!

Marino! Tome! - *є формами кличного відмінка, тобто відмінка, який, так само, як в українській, вживається для звертання. З'ясуйте та запишіть собі, як звертатися до людей, що навколо вас (родичів, колег, вчителів, однокласників). Більше про кличний відмінок див.* *стор. 159 і 219*.

10. Představujte se ještě jednou neformálně.

cv. 7, cv. 7, cv. 9

Personální pronomina (osobní zájmena) • Особові займенники

У текстах на стор. 11 і 12 ви бачите: Já jsem Eva Hanušová. Já jsem Thomas Brown. A vy? A ty? *Вивчіть особові займенники:*

já	я
ty	ти
on/on, ona, ono (to)	він, вона, воно
my	ми
vy	ви
oni (ony, ony, ona)	вони

Форма vy *вживається у формальному спілкуванні для звертання до однієї чи декількох осіб або ж для звертання до групи людей. Форма* ty *вживається при неформальному спілкуванні (з родичами, друзями, дітьми приблизно до 15 років).*

Займенник ono *вживається лише в усталених висловах, напр.,* To je ono. Це те, що треба. *Якщо ж на щось вказуємо, користуємося вказівним займенником* to, *напр.,* To je..., *напр.:* To je student. Це студент. *Займенники* oni, ony, ony, ona *, вживаються в літературній чеській мові.*

Детальніший огляд особових займенників див. *стор. 222*.

12. Podívejte se na obrázky. Procvičujte osobní zájmena a používejte podobná gesta.

já ty on, ona, to my vy oni

Verbum (sloveso) být • *Дієслово* být

У текстах на стор. 11 і 12 ви бачите: Já jsem Eva Hanušová. Já jsem Tom Brown. Odkud jste? Odkud jsi? *Дієслово* být бути *має в теперішньому часі таке дієвідмінювання:*

особові займенники	být бути		заперечні форми	
já	jsem	я є	nejsem	я не є
ty	jsi	ти є	nejsi	ти не є
on, ona, to (ono)	je	він, вона, воно є	není (!)	він, вона, воно не є
my	jsme	ми є	nejsme	ми не є
vy	jste	ви є	nejste	ви не є
oni	jsou	вони є	nejsou	вони не є

Увага на вимову: jsem [sem], jsi [si], jsme [sme], jste [ste], jsou [sou].
У розмовній чеській мові ви можете почути в другій особі однини форми jseš [seš] *і* [nejseš]. *У Моравії можна почути в 1-й особі однини форму* jsu [su].
Як ви бачите в таблиці, заперечні форми утворюються додаванням префікса ne-, *який завжди пишеться разом із дієсловом. Єдиний виняток:* je – není.

13. CD1: 09 Poslouchejte a opakujte. Pozor na výslovnost *j*! Dodržujte slovní přízvuk.

jsem, jsi, je, jsme, jste, jsou, nejsem, nejsi, není, nejsme, nejste, nejsou

14. Analyzujte formy. Doplňte kdo.

1. jsi – *ty*
2. jste – .....
3. je – .....
4. jsou – .....
5. jsem – .....
6. jsme – .....

Konjugace verb v prézentu (skloňování sloves v přítomném čase) • Дієвідмінювання дієслів у теперішньому часі

У текстах на стор. 9, 11 і 12 ви бачите: Rozumíte? Nerozumím. Co děláte? Co děláš? Pracuju tady ve škole. *Більшість дієслів у теперішньому часі має регулярне дієвідмінювання і належить до одного з чотирьох типів дієвідмінювання.*
У цій лекції ви познайомитеся з першими трьома типами дієвідмінювання, тобто дієсловами на -á, -í та -uj:

особові займенники	*дієслова на -á*	*дієслова на -í*	*дієслова на -uj*
	Інфінітив закінчується на -at (*крім* -ovat)+ *дієслово* mít мати	*Інфінітив закінчується на* -et, -ět, -it + *дієслова* jíst їсти, spát спати, stát стояти	*Інфінітив закінчується на* -ovat
	dělat робити	rozumět розуміти	pracovat працювати
já	dělám роблю	rozumím розумію	pracuju (pracuji) працюю
ty	děláš робиш	rozumíš розумієш	pracuješ працюєш
on, ona, to	dělá робить	rozumí розуміє	pracuje працює
my	děláme робимо	rozumíme розуміємо	pracujeme працюємо
vy	děláte робите	rozumíte розумієте	pracujete працюєте
oni	dělají роблять	rozumí (rozumějí) розуміють	pracujou (pracují) працюють

Увага: Особові займенники в чеській мові разом із дієсловами, як правило, не вживаються, тому що інформацію про особу виражає закінчення дієслова.
Форми дієслів у дужках вживаються лише у формальному спілкуванні. Огляд усіх типів дієвідмінювання див. *стор. 210*.

15. Přečtěte slovesa v tabulce nahlas. Řekněte také negativní formy.

Například: dělám – nedělám

cv. 14, cv. 14, cv. 15, cv. 15, cv. 15

Kdo je to? Co dělá?

1. Čtěte tyto profese. Rozumíte? Všimněte si, že v češtině jsou mužské a ženské názvy profesí.

prezident – prezidentka, doktor – doktorka, lékař – lékařka, manažer – manažerka, sportovec – sportovkyně

2. Procvičujte profese na straně 16 podle modelu. Všimněte si intonace otázky.

Například: To je úředník? – Ne, není. To je úřednice.

CD1: 10

3. Eva seznamuje nové studenty. Doplňte dialog. Pak kontrolujte poslechem.

Eva: To je pan Tadeusz Dombrowski a to je paní Maike Wolf.
Tadeusz: Těší mě, paní Wolf – nebo Wolfová?
Maike: To je jedno. 1. ....., pane Dombrowski.
Tadeusz: Odkud jste?
Maike: Promiňte, 2. ..... Ještě jednou, prosím.
Tadeusz: Odkud jste?
Maike: Jsem z Německa. 3. .....?
Tadeusz: Já 4. ..... z Polska.
Maike: Aha, a co děláte?
Tadeusz: Jsem 5. ..... A vy?
Maike: To je náhoda, já jsem taky doktor!
Eva: Promiňte, Maike, ale vy nejste doktor, vy jste 6. .....
Maike: Aha, takže já jsem doktorka. Můžeme si tykat?
Tadeusz: Určitě. Já jsem Tadeusz.
Maike: A já 7. ..... Maike.

4. Doplňte, co víte z dialogu.

Kdo je to? – To je paní Maike Wolf(ová).
Odkud je? – Je z .....
Co dělá? – Je .....

Kdo je to? – To je pan Tadeusz Dombrowski.
Odkud je? – Je z .....
Co dělá? – Je .....

Oslovení • Звертання

Як ви вже знаєте, у чеській мові для звертання вживається кличний відмінок. Порівняйте форми іменників у називному відмінку (= відмінок у словнику) та кличному відмінку:

	називний відмінок	*кличний відмінок*
чоловічий рід, назви істот	pan пан	pane! пане!
жіночий рід	paní пані, slečna дівчина (= незаміжня жінка)	paní! пані! slečno! дівчино!

Повторіть, будь ласка, як звертатися до людей у вашому оточенні (родичів, колег, вчителів, однокласників).
Більш детально про кличний відмінок див. стор. 159 і 219.

5. Představujte se navzájem. Tvořte podobné dialogy.

6. Představte si, že jste slavní lidé. Představujte se navzájem. Používejte tyto výrazy.

To je… a to je… | Dobrý den. | Těší mě. | Odkud jste? | Můžeme si tykat? | To je zajímavé. | To je náhoda!

Užitečné fráze • Корисні фрази

Jak se máte? Як ваші справи? Jak se máš? Як твої справи?
☺ Dobře. Добре.
😐 Ujde to. Так собі.
☹ Špatně. Погано.

Увага: На відміну, наприклад, від англійської мови це питання ніколи не задаємо при першій зустрічі. Зверніть також увагу на те, що відповідь може бути досить довгою й докладною або ж негативною, напр.: Mám se špatně. Мої справи йдуть погано.

CD1: 11

7. Tadeusz a Maike jsou druhý den ve škole. Označte, kdo to říká. Tadeusz (T), nebo Maike (M)?

Ahoj. Jak se máš?	T	M
Dobře. A ty?	T	M
No, ujde to.	T	M

cv. 3

Čísla 0 – 10. Kontaktní informace

CD1: 12

1. Poslouchejte a doplňte čísla 0 – 10. Pak poslouchejte ještě jednou a opakujte.

čtyři | deset | pět | ~~nula~~ | jedna | ~~tři~~ | dva | osm | ~~devět~~ | sedm | šest

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
nula	.....	.....	*tři*	.....	.....	.....	.....	.....	*devět*	.....

2. Kolik je...? Počítejte s + (plus) a – (mínus).

Například: Kolik je jedna plus jedna? – Dva.

PAMATUJTE SI:

@ = zavináč
. = tečka
- = pomlčka
_ = podtržítko

CD1: 13

3. Jaký český telefon mají Marina, Eva a Tom? Poslouchejte a doplňte telefonní čísla na vizitkách.

Například: Marina má telefon...

EKOSERVIS
Marina Kazakova
asistentka
Vinohradská 17, 120 00 Praha 2
marina_kaz@gmail.com
mobil: 7 7 _ _ 5 _ 0 _ 6

EVA HANUŠOVÁ
lektorka češtiny pro cizince
Renoirova 593/13, 152 00 Praha 5
eva-hanusova@centrum.cz
tel. 6 _ 5 _3 _ 6 _ 4

Thomas Brown
Seifertova 26, 130 00 Praha 3
e-mail: tom.brown@gmail.com
tel.: 6 _ 8 _ 27 _ 9 _

Verbum (sloveso mít*)* mít • *Дієслово* мít

Дієслово mít мати *належить до т.зв. дієслів на -á і дієвідмінюється подібно до дієслова* dělat. *Доповніть його форми.*

	mít мати	*заперечні форми*
já	mám	nemám
ty	.....	.....
on, ona, to (ono)	.....	.....
my	.....	.....
vy	.....	.....
oni	mají.....	.....

POZOR:

Якщо вам потрібна допомога, то дзвоніть за номером 112, де вас з'єднають із лікарем, пожежниками або поліцією.

4. Doplňte sloveso *mít*.

1. Jaký (ty) .....telefon?
2. (my) ..... telefon 226 873 601.
3. (já) ..... číslo 608 774 142.
4. Jaký (vy) ..... telefon?
5. Jaký telefon ..... Tom?
6. Jaký telefon ..... Marina?
7. Jaký telefon ..... Tadeusz a Maike?
8. Jaký telefon ..... vy?

5. Ptejte se navzájem. Procvičujte intonaci otázky.

Například: Jaký máte/máš telefon? Jaký máte/máš e-mail? Jak se to píše?

Jak se to píše? • Як це пишеться?

Якщо вам потрібно сказати, як щось пишеться (напр., e-mail *або ваше ім'я та прізвище), вимовляйте це по складах, напр.:* Ma-ri-na Ka-za-ko-va. *Іноді, однак, потрібне більш точне пояснення, напр.:* Tho-mas, té há, Bro-v-v-n, dvojité vé.

У цьому випадку можете вживати ось ці назви літер:

a – a	e – e	i – měkké i	ň – eň	s – es	v – ve
á – dlouhé a	é – dlouhé e	í – dlouhé měkké i	o – o	š – eš	w – dvojité ve
b – be	ě – e s háčkem	j – je	ó – dlouhé o	t – te	x – iks
c – ce	f – ef	k – ka	p – pe	ť – tě	y – ypsilon, tvrdé i
č – če	g – ge	l – el	q – kve	u – u	ý – dlouhé tvrdé i
d – de	h – ha	m – em	r – er	ú – dlouhé u	z – zet
ď – dě	ch – cha	n – en	ř – eř	ů – u s kroužkem	ž – žet

Назви літер висловлюються з довгим голосним, напр.: [á, dlouhé á, bé, cé, čé...]. *Запитайте свого вчителя, як висловлюється ваше ім'я та прізвище у разі непорозуміння.*

SLOVNÍ BANKA Profese

POZOR:
muž žena

úředník, úřednice
службовець

dělník, dělnice
робітник, робітниця

číšník, servírka
офіціант, офіціантка

učitel, učitelka
вчитель, вчителька

lékař, lékařka /*розм.* doktor, doktorka
лікар, лікарка

prodavač, prodavačka
продавець, продавчиня

manažer, manažerka
менеджер

vědec, vědkyně
вчений, вчена

policista, policistka
поліцейський

uklízeč, uklízečka
прибиральник, прибиральниця

hasič, hasička
пожежник, пожежниця

sportovec, sportovkyně
спортсмен, спортсменка

herec, herečka
актор, актриса

zpěvák, zpěvačka
співак, співачка

politik, politička
політик

cv. T

LEKCE 2 Kde je to?

- Kde je to?
- Vlevo, vpravo, nahoře, dole
- Píšeme e-mail
- Čísla 10 – 1000
- Slovní banka: Lokality

PAMATUJTE SI:
tady тут
tam там

1. Řekněte, jaká města v České republice znáte. Pak se ptejte a ukazujte na mapě.

Například: Kde je Brno? – Tady. Kde jsou Karlovy Vary? – Tam.

CD1: 14

2. Jaké lokality znáte? Poslouchejte a opakujte. Pak doplňte k fotografiím.

supermarket | hotel | ~~nádraží~~ | restaurace | kino | škola | náměstí | nemocnice | letiště | zastávka, stanice | divadlo | obchod

1. *nádraží* .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

6. .....

7. .....

8. .....

9. .....

10. .....

11. .....

12. .....

3. Co je blízko nebo daleko od místa, kde jste teď?

Například: Blízko je restaurace, letiště...

CD1: 15

4. Tomův dědeček je Čech, je z malého českého města. Tom a Marina tam jedou na výlet. Poslouchejte 3 dialogy. Označte, jaké lokality slyšíte.

☐ obchod	☐ škola	☐ divadlo
☐ hotel	☐ restaurace	☐ letiště
☐ supermarket	☐ nemocnice	☐ nádraží
☐ zastávka	☐ kino	☐ náměstí

CD1: 15

5. Co Tom a Marina hledají? Poslouchejte 3 dialogy ještě jednou. Doplňte texty.

Dialog 1

Tom: Dobrý den, prosím vás, nevíte, kde je tady nějaký 1. .....?

Paní: No, jeden nový 2. ..... je odtud asi pět minut pěšky. Musíte jít rovně a pak doprava.

cv. 5

Відмінювання займенників, прикметників та іменників в однині – літературна чеська мова

Ma *чоловічий рід, назви істот* — *Mi* *чоловічий рід, назви неістот* — *F* *жіночий рід* — *N* *середній рід* — *Схожі форми займенників і прикметників*

відмінок [1]	*приклад контексту*	*займенники* [2]			*прикметники* [3]		*іменники* [4]		
		kdo, co	ten, ta, to	můj, moje	*прикметники на -ý Прикметники із закінченням -ý у наз. відм.однини*	*прикметники на -í Прикметники із закінченням -í в наз. відм.однини*	*1 група відмінювання Іменники ч.р. назви істот/ч.р. назви неістот із закінченням в наз.відм. однини на приголосний без гачка, іменники ж.р. на -a та іменники с.р. на -o*	*2 група відмінювання Іменники з закінченням у наз.відм.однини на приголосний із гачком,-e, -ě, -c, -j, -tel*	*3 група відмінювання Іменники ч.р. назви істот із закінченням у наз.відм.однини на -a, іменники ж.р. на -st та іменники с.р. на -í*
називний відмінок	To je...	kdo? co?	ten ten ta to	můj můj moje/má moje/mé	nový nový nová nové	moderní moderní moderní moderní	doktor obchod škola kino	lékař počítač restaurace, kancelář letiště	kolega místnost nádraží
родовий відмінок	Jsem u... Jdu do/z/od...	koho? čeho?	toho toho té toho	mého mého mojí/mé mého	nového nového nové nového	moderního moderního moderní moderního	doktora obchodu, lesa školy kina	lékaře počítače restaurace, kanceláře letiště	kolegy místnosti nádraží
давальний відмінок	Telefonuju... Jdu k...	komu? čemu?	tomu tomu té tomu	mému mému mojí/mé mému	novému novému nové novému	modernímu modernímu moderní modernímu	doktorovi/doktoru obchodu škole, kavárně kinu	lékařovi/lékaři počítači restauraci, kanceláři letišti	kolegovi místnosti nádraží
знахідний відмінок	Hledám...	koho? co?	toho ten tu to	mého můj moji/mou moje/mé	nového nový novou nové	moderního moderní moderní moderní	doktora obchod školu kino	lékaře počítač restauraci, kancelář letiště	kolegu místnost nádraží
кличний відмінок	Dobrý den, ... Ahoj, ...			můj moje/má	nový nová	moderní moderní	doktore! Adame! Marku! doktorko! Evo!	lékaři! Lukáši! kolegyně! Lucie!	kolego! Honzo!
місцевий відмінок	Mluvím o... Jsem v/na...	kom? čem?	tom tom té tom	mém mém mojí/mé mém	novém novém nové novém	moderním moderním moderní moderním	doktorovi/doktoru obchodě/obchodu škole kině/kinu	lékařovi/lékaři počítači restauraci, kanceláři letišti	kolegovi místnosti nádraží
орудний відмінок	Mluvím s... Sejdeme se před...	kým? čím?	tím tím tou tím	mým mým mojí/mou mým	novým novým novou novým	moderním moderním moderní moderním	doktorem obchodem školou kinem	lékařem počítačem restaurací, kanceláří letištěm	kolegou místností nádražím

1. *Для позначення відмінків вживаються вирази „перший відмінок“ (називний), „другий відмінок“ (родовий), „третій відмінок“ (давальний) тощо або ж латинські терміни* nominativ, genitiv, dativ *і т.д.*

2. *Відмінювання займенників* kdo, co *(т.зв. питання відмінків) добре знати напам’ять. Ці форми допоможуть вам утворювати питання, а завдяки подібності форм і відмінювати вказівні й присвійні займенники, а також прикметники в ч.р. та с.р. однини.*
Однаково із займенниками ten, ta, to *відмінюються й займенники* tento, tato, toto *та* tenhle, tahle, tohle.
Подібно до займенника můj *відмінюється і* tvůj, náš, váš, *напр.:* m-ého, tv-ého, naš-eho, vaš-eho *і т.п. Займенники* můj, tvůj, svůj *мають у ж.р. та с.р. також короткі, більш книжні форми, напр.:* mé, má, *які відмінюються як* nový. Její *відмінюється як* moderní, jeho, jejich *не відмінюються. Займенник* svůj *виражає приналежність особі, яка є в реченні підметом, і вживається в літературній чеській мові, напр.:* Hledám svého kamaráda. *В розмовній мові* svůj *часто не вживається, можемо почути, напр.:* Hledám mýho kamaráda.

3. *Прикметники в наз.відм. однини можуть мати закінчення -ý (прикметники на -ý, або тверді прикметники) чи -í (прикметники на -í, або м’які прикметники). Відмінювання цих прикметників відрізняється.*

4. *Іменники залежно від їхнього закінчення у наз.відм. однини (з оглядом на рід, див. кольорове увиразнення) розподіляють на три групи відмінювання.*
Увага: У деяких іменниках у відмінікових формах відбуваються звукові зміни. Це, напр., чергування -ů › -o (dům › domy), *випадіння вставного* -e- (den › dny) *і пом’якшення приголосних, напр.:* -h › -z (Praha › v Praze), -k › -c (banka › k bance), r › ř (Petr › Petře!).
Примітка до 1-ї групи відмінювання: Деякі іменники ч.р., назви істот та неістот, що закінчуються на -l, -s, -z, -x *(напр.:* král **король**, cíl **мета**, Klaus, Francouz **француз**, Felix*), належать до 2-ї групи відмінювання і відмінюються за зразком* lékař/počítač.
Іменники ж.р. на -el *і* -ev *(напр.:* postel **ліжко**, láhev **пляшка***) належать до 2-ї групи відмінювання і відмінюються за зразком* kancelář.
Примітки до 2-ї групи відмінювання: Декілька іменників ч.р. на -tel *або* -c *(напр.* hotel **готель**, kostel **костел**, tác **піднос***) належать до 1-ї групи відмінювання.*
Іменники ч.р., назви істот, що закінчуються на -e *(напр.:* průvodce **провідник***), відмінюються, окрім кличного відмінка однини* (průvodce!) *за зразком* lékař.
Деякі іменники ж.р., що закінчуються на приголосний із гачком або -c (*напр.:* řeč **мова, промова**, věc **річ**, odpověď **відповідь**, loď **корабель**, nemoc **хвороба***), коливаються у відмінюванні між 2-ю та 3-ю групами відмінювання (зразки* kancelář *і* místnost).
Іменники с.р. на -e/-ě, *що означають назви молодих істот (напр.:* kuře **курча**, štěně **цуценя**, kotě **кошеня**), *а також іменники* zvíře **тварина**, prase **свиня**, morče **морська свинка**, rajče **помідор**, *мають особливе відмінювання, яке представлено зразком* kuře. *У множині*: 1. kuřata, 2. kuřat, 3. kuřatům, 4. kuřata, 5. kuřata!, 6. kuřatech, 7. kuřaty.

Відмінювання займенників, прикметників та іменників у множині – літературна чеська мова

Ma *чоловічий рід, назви істот* | *Mi* *чоловічий рід, назви неістот* | *F* *жіночий рід* | *N* *середній рід*

відмінок [1]	*приклад контексту*	*займенники* [2]			*прикметники* [3]		*іменники* [4]		
		kdo, co	ten, ta, to	můj, moje	*прикметники на -ý Прикметники із закінченням -ý у наз. відм.однини*	*прикметники на -í Прикметники із закінченням -í у наз.відм.однини*	*1 група відмінювання Іменники ч.р. назви істот/ч.р. назви неістот із закінченням в наз.відм. однини на приголосний без гачка, іменники ж.р. на -a та іменники с.р. на -o*	*2 група відмінювання Іменники з закінченням у наз.відм.однини на приголосний із гачком, -e, -ě, -c, -j, -tel*	*3 група відмінювання Іменники ч.р. назви істот із закінченням у наз.відм.однини на -a, іменники ж.р. на -st та іменники с.р. на -i*
називний відмінок	To je...	kdo? co?	ti ty ty ta	moji/mí moje/mé moje/mé moje/má	noví nové nové nová	moderní moderní moderní moderní	doktoři, páni/pánové obchody školy kina	lékaři, učitelé počítače restaurace, kanceláře letiště	kolegové, turisti/turisté místnosti nádraží
родовий відмінок	Jsem u... Jdu do/z/od...	koho? čeho?	těch těch těch těch	mých mých mých mých	nových nových nových nových	moderních moderních moderních moderních	doktorů obchodů škol, kaváren kin, divadel	lékařů počítačů restaurací, kanceláří, ulic letišť	kolegů místností nádraží
давальний відмінок	Telefonuju... Jdu k...	komu? čemu?	těm těm těm těm	mým mým mým mým	novým novým novým novým	moderním moderním moderním moderním	doktorům obchodům školám kinům	lékařům počítačům restauracím, kancelářím letištím	kolegům místnostem nádražím
знахідний відмінок	Hledám...	koho? co?	ty ty ty ta	moje/mé moje/mé moje/mé moje/má	nové nové nové nové	moderní moderní moderní moderní	doktory obchody školy kina	lékaře počítače restaurace, kanceláře letiště	kolegy místnosti nádraží
кличний відмінок	Dobrý den, ... Ahoj, ...			moji/mí moje/mé	noví nové	moderní moderní	doktoři! páni/pánové! doktorky!	lékaři! učitelé! kolegyně!	kolegové! turisti/turisté!
місцевий відмінок	Mluvím o... Jsem v/na...	kom? čem?	těch těch těch těch	mých mých mých mých	nových nových nových nových	moderních moderních moderních moderních	doktorech obchodech školách kinech	lékařích počítačích restauracích, kancelářích letištích	kolezích, turistech místnostech nádražích
орудний відмінок	Mluvím s... Sejdeme se před...	kým? čím?	těmi těmi těmi těmi	mými mými mými mými	novými novými novými novými	moderními moderními moderními moderními	doktory obchody školami kiny	lékaři počítači restauracemi kancelářemi letišti	kolegy místnostmi nádražími

1. *Для позначення відмінків вживаються вирази „перший відмінок“ (називний), „другий відмінок“ (родовий), „третій відмінок“ (давальний) тощо або ж латинські терміни nominativ, genitiv, dativ і т.д.*

2. *Відмінювання займенників* kdo, co *(т.зв. питання відмінків) добре знати напам'ять. Ці форми допоможуть вам утворювати питання, а завдяки подібності форм і відмінювати вказівні й присвійні займенники, а також прикметники в ч.р. та с.р. однини.*
Однаково із займенниками ten, ta, to, *відмінюються й займенники* tento, tato, toto *та* tenhle, tahle, tohle.
Подібно до займенника můj *відмінюються й* tvůj, svůj, náš, váš, *напр.:* m-ého, tv-ého, své-ho, naš-eho, vaš-eho *і т.д. Займенники* můj, tvůj, svůj *ж.р. та с.р. мають також короткі, більш книжні форми, напр.:* má, mé, *які відмінюються як* nový. Její *відмінюється як* moderní, jeho, jejich *не відмінюються. Займенник* svůj, *який відмінюється як* můj, *використовується в літературній чеській мові, якщо поєднується з особою, що грає в реченні роль підмета.* Hledám své kamarády. *В розмовній мові* svůj *часто не вживається, можемо почути, напр.:* Hledám mýho kamaráda.

3. *Прикметники в наз.відм. однини можуть мати закінчення -ý (прикметники на -ý, або тверді прикметники) чи -í (прикметники на -í, або м'які прикметники). Відмінювання цих прикметників відрізняється.*

4. *Іменники залежно від їхнього закінчення у наз.відм. однини (з оглядом на рід, див. кольорове увиразнення) розподіляють на три групи відмінювання.*
Увага: У деяких іменниках у відмінкових формах відбуваються звукові зміни. Це, напр., чергування -ů › -o (dům › domy)*, випадіння вставного* -e- (den › dny) *і пом'якшення приголосних, напр.:* h › z (Praha › v Praze), k › c (banka › banky), r › ř (Petr › Petře!). *Примітка до 1-ї групи відмінювання: Деякі іменники ч.р., назви істот та неістот, що закінчуються на* -l, -s, -z, -x *(напр.:* král **король**, cíl **мета**, Klaus, Francouz **француз**, Felix*), належать до 2-ї групи відмінювання і відмінюються за зразком* lékař/počítač.
Іменники ж.р. на -el *і* -ev *(напр.:* postel *ліжко, láhev* **пляшка***), належать до 2-ї групи відмінювання і відмінюються за зразком* kancelář.
Примітки до 2-ї групи відмінювання: Декілька іменників ч.р. на -tel *або* -c *(напр.:* hotel **готель**, kostel **костел**, tác **піднос***) належать до 1-ї групи відмінювання.*
Іменники ч.р., назви істот, що закінчуються на -e *(напр.:* průvodce **провідник***), відмінюються, окрім кличного відмінка однини (*průvodce!*) за зразком* lékař. *Деякі іменники ж.р., що закінчуються на приголосний із гачком або* -c *(напр.:* řeč **мова, промова**, věc **річ**, odpověď **відповідь**, loď **корабель**, nemoc **хвороба***), коливаються у відмінюванні між 2-ю та 3-ю групами відмінювання (зразки* kancelář *і* místnost*).*
Іменники с.р. на -e/-ě*, що означають назви молодих істот (напр.:* kuře **курча**, štěně **цуценя**, kotě **кошеня***), а також іменники* zvíře **тварина**, prase **свиня**, morče **морська свинка**, rajče **помідор***, мають особливе відмінювання, яке представлено зразком* kuře. *У множині:* 1. kuřata, 2. kuřat, 3. kuřatům, 4. kuřata, 5. kuřata!, 6. kuřatech, 7. kuřaty.

Відмінювання іменників в однині – речення-моделі

Ma *чоловічий рід, назви істот* Mi *чоловічий рід, назви неістот* F *жіночий рід* N *середній рід*

називний відмінок kdo? co?	To je doktor, obchod, škola, restaurace a kino.
родовий відмінок koho? čeho?	Jsem u doktora. Jdu do obchodu, do školy, do restaurace a do kina.
давальний відмінок komu? čemu?	Jdu k doktorovi, k obchodu, ke škole, k restauraci a ke kinu.
знахідний відмінок koho? co?	Hledám doktora, obchod, školu, restauraci a kino.
кличний відмінок - - -	Dobrý den, pane doktore a paní doktorko! Ahoj Adame, Marku, Lukáši, Evo a Lucie!
місцевий відмінок kom? čem?	Mluvím o doktorovi. Byl jsem v obchodě, ve škole, v restauraci a v kině.
орудний відмінок kým? čím?	Mluvím s doktorem. Sejdeme se před obchodem, školou, restaurací a kinem.

*У реченнях-моделях ви бачите зразки 1-ї групи відмінювання (*doktor, obchod, škola, kino*), а також частково 2-ї групи відмінювання (*restaurace*). Інші зразки відмінювання ви знайдете на стор. 202 та 203.*

LÍDA HOLÁ

A1 – A2

ČESKY KROK ZA KROKEM

1

ЧЕСЬКА КРОК ЗА КРОКОМ

- ВИМОВА ТА ГРАМАТИКА
- КЛЮЧ
- ТЕКСТОВИЙ ДОДАТОК
- СЛОВНИЧКИ

AKROPOLIS

Додаток

Зміст

	Стр.
Основні правила вимови та правопису	206
Граматичні терміни	207
Історичні зміни в розвитку мови	208
Порядок слів	208
Правило другої позиції в чеському реченні	209
Питання	209
Заперечення	210
Дієвідмінювання в теперішньому часі	210
Зворотні дієслова	210
Дієслова зі зміною в основі (вибраний список)	211
Дієслова недоконаного/доконаного виду (вибраний список)	212
„Довгі“ (необумовлені) та „короткі“ (обумовлені) дієслова руху	212
Напрямок × Розташування. Прислівники та прийменники зі значенням місця	213
Прийменники зі значенням часу	214
Прийменники й відмінки	214
Називний відмінок	215
Родовий відмінок	216
Давальний відмінок	217
Знахідний відмінок	218
Кличний відмінок	219
Місцевий відмінок	220
Орудний відмінок	221
Рахування в чеській мові	222
Відмінювання особових займенників	222
Відмінювання особового зворотного займенника *se*	222
Присвійний займенник *svůj*	223
Питальні займенники	223
Неозначені займенники	223
Заперечні займенники	223
Ключ	224
Текстовий додаток	232
Словнички	242

Основні правила вимови та правопису

Діакритичні символи, що їх вживає чеська мова, називаються: ˇ háček гачок *(знак для пом'якшення приголосних),* ´ čárka риска *(довгий голосний) та* ° kroužek кружечок *(лише довгий голосний* u*).*

1. *Прості голосні поділяємо на короткі* a, e, i/y, o, u *та довгі* á, é, í/ý, ó, ú/ů. *Довгі голосні приблизно в 1,75 рази довші, ніж їхні короткі відповідники. У чеській мові є також три дифтонги:* ou, au, eu.

2. *Голосні* i *та* y *(або* í *та* ý*) вимовляються однаково.*

3. *Голосні* ú *та* ů *вимовляються однаково. Їхнє написання лише відображає відмінності, що існували між ними в минулому.*
   Зверніть увагу на те, що голосний ú *завжди пишемо на початку слова або після префікса* (úkol, úředník, zúčastnit se), *а голосний* ů *в середині й на кінці слова* (dům, domů). *В словах іншомовного походження* ú, *однак, може з'явитися і в середині слова* (túra). *Стор. 208*

4. *У деяких словах у чеській мові зустрічаються групи голосних* ie, ia, ii, io, iu. *Читаємо їх так:* ie [ije] – Itálie, ia [ija] – fialový, ii [iji] – v Anglii, io [ijo] – rádio, iu [iju] – v rádiu.

5. *Чеські приголосні у правописі поділяємо на тверді* (h, ch, k, r, d, t, n, g)*, м'які* (ž, š, č, ř, ď, ť, ň, c, j) *і подвійні* (b, f, l, m, p, s, v, z). *Зверніть також увагу на те, що* ch *представляє один звук і в чеському алфавіті стоїть після літери* h.
   Розподіл приголосних на тверді та м'які є важливим для правопису. Після твердих приголосних пишемо y (винятком є слова іншомовного походження, напр.: kino, chirurgie, historie*), після деяких м'яких приголосних пишемо* i, *а після подвійних приголосних пишемо* y *або* i. *Слова з подвійними приголосними, після яких пишеться* y, *чехи вивчають напам'ять як так звані vyjmenovaná slova. Крім того, розподіл приголосних має значення при відмінюванні: іменники, що закінчуються на приголосний без гачка, належать до 1-ї групи відмінювання (тверде відмінювання), а іменники на приголосний із гачком,* c *або* j *належать до 2-ї групи відмінювання, див. таблиці відмінювання (м'яке відмінювання). Стор. 202 и 203.*

6. *Як вимовляти звук* ř*?*
   Витягніть губи вперед, стисніть зуби та пошепки вимовте слово, в якому має бути звук ř, *але ви його вимовите зі звуком* r. *Наприклад, замість* tři *можете пошепки та з витягнутими вперед губами повторювати:* tri, tri, tri... *Язик має коливатися швидше, ніж при вимові звука* r. *Струмінь видихуваного повітря мусить бути інтенсивним.*

7. *На початку слова звук* j *перед приголосним зазвичай не вимовляється, напр.:* jsem [sem], jsme [sme].

8. *Звуки* d, t, n *вимовляються не твердо, а так, що кінчик язика торкається альвеол, тобто місця на яснах беспосередньо за верхніми зубами.*

9. *Як вимовляються м'які* ď, ť, ň [ď, ť, ň]? *Для правильної вимови потрібно спинку язика притиснути до твердого піднебіння. Кінчик язика знаходиться внизу, за нижніми зубами.*

10. *Коли вимовляються м'які звуки* ď, ť, ň? [ď, ť, ň]
    Якщо бачите в тексті ці літери з діакритикою ď, ť, ň, *наприклад, слова:* ďábel, ťukat, Plzeň.
    Якщо після d, t, n *є літера* ě, *наприклад, слова:* děkuju, těžký, někdo.
    Якщо бачите в тексті сполучення d, t, n + i/í, *наприклад, слова:* divadlo, tisknout, nikdo.
    Виняток – слова іншомовного походження, напр.: tenis [tenis], dialog [dijalok], tip [tip].

11. *Як вимовляються склади* bě, pě, vě, mě?
    Bě, pě, vě, mě *вимовляються* [bje, pje, vje, mňe]*, наприклад, слова:* pět, člověk, město.

12. *Дзвінкі приголосні в кінці слова перед паузою вимовляються як їхні глухі відповідники, напр.:* b › p: Jakub [jakup], d › t: oběd [objet] , dˇ › tˇ: teď [teť], g › k: Oleg [olek], v › f: Václav [václaf], z› s: kvíz [kvís], ž › š: když [gdiš], h › ch: břeh [bře͡ch].

13. *Якщо у слові поруч стоїть група приголосних, останній звук змінює дзвінкість попередніх приголосних, напр.:* polévka [poléfka], knížka [kníška], kde [gde], sbor [zbor].
    У цьому правилі існують обласні відмінності, напр., прощання na shledanou *у Чехії вимовляється* [nas͡chledanou], *а в Моравії можете почути* [nazhledanou].
    Увага: Якщо після прийменника, утвореного одним дзвінким приголосним, стоїть слово, що починається на голосний, прийменник вимовляється глухо, а далі вживається твердий приступ, або ж ráz (позначаємо його знаком ʔ), напр.: z Itálie [sʔitálije].

14. *Переважна більшість чеських слів має наголос на першому складі, напр.:* náměstí. *Виняток становить лише група ненаголошених слів, котрі в чеській мові стоять в реченні на другому місці (т.зв. друга логічна позиція в реченні) (детальніше див. стор. 209).*
    Увага: При сполученні односкладового прийменника із дальшим словом наголос падає на прийменник, напр.: ve škole.

15. *Вокалізація однолітерних прийменників*
    Однолітерні прийменники k, v, s *і* z *зазвичай вживаються у розширеній (вокалізованій) формі* ke, ve, se *і* ze *перед групою з двох і більше приголосних, перед тим же приголосним або ж перед своєю дзвінкою/глухою парою. Порівняйте:*
    k › ke (ke škole, ke kamarádovi, ke galerii)
    v › ve (ve škole, ve vlaku, ve Francii)
    s › se (se školou, se sestrou, se zahradou)
    z › ze (ze školy, ze zahrady, ze stadionu)

Граматичні терміни

У чеській мові вживаються граматичні терміни з латинської мови або чеські граматичні терміни.

латинські граматичні терміни	*чеські граматичні терміни*	*українські граматичні терміни*
tempus: futurum prézens préteritum	čas: budoucí čas přítomný čas minulý čas	час: майбутній час теперішній час минулий час
konjugace, konjugovat	časování, časovat	дієвідмінювання, дієвідмінювати
numerálie: kardinální ordinální	číslovka: základní řadová	числівник: кількісний порядковий
interjekce	citoslovce	вигук
infinitiv	infinitiv	інфінітив
singulár	jednotné číslo	однина
plurál	množné číslo	множина
casus: 1. nominativ 2. genitiv 3. dativ 4. akuzativ 5. vokativ 6. lokativ/lokál 7. instrumentál	pád: 1. první pád 2. druhý pád 3. třetí pád 4. čtvrtý pád 5. pátý pád 6. šestý pád 7. sedmý pád	відмінок: називний родовий давальний знахідний кличний місцевий орудний
subjekt	podmět	підмет
kondicionál	podmiňovací způsob	умовний спосіб
substantivum	podstatné jméno	іменник
prepozice	předložka	прийменник
objekt: direktní (akuzativ) indirektní (dativ)	předmět: přímý (4. pád) nepřímý (3. pád)	додаток: прямий непрямий
adjektivum: -ý adjektivum (tvrdé adjektivum) -í adjektivum (měkké adjektivum) posesivní	přídavné jméno: -ý přídavné jméno (tvrdé) -í přídavné jméno (měkké) přivlastňovací	прикметник: прикметник на-ý (твердий) прикметник на -í (м'який) присвійний
adverbium	příslovce	прислівник
genus: maskulinum animatum maskulinum inanimatum femininum neutrum	rod: mužský rod životný mužský rod neživotný ženský rod střední rod	рід: чоловічий рід, назва істоти чоловічий рід, назва неістоти жіночий рід середній рід
imperativ	rozkazovací způsob	наказовий спосіб
vokál	samohláska	голосний
deklinace, deklinovat	skloňování, skloňovat	відмінювання, відмінювати
verbum	sloveso	дієслово
konsonant	souhláska	приголосний
konjunkce	spojka	сполучник
aspekt: imperfektivní perfektivní	vid: nedokonavý dokonavý	вид: недоконаний доконаний
pronomen: personální posesivní interrogativní indefinitní negativní	zájmeno: osobní přivlastňovací tázací neurčité záporné	займенник: особовий присвійний питальний неозначений заперечний

Історичні зміни в розвитку мови

Історичні морфологічні та фонологічні зміни допоможуть вам зрозуміти деякі мовні явища в сучасній мові.

1. Чергування ů – o:

dům – domy, v domě, stůl – stoly, na stole, moct – můžu, pomoct – pomůžu, můj – moje, tvůj – tvoje

Чому? Тому що історично звук ů розвинувся з ó: dóm › duom › dům.

2. Вставне e

den – ve dne, dva dny
tatínek – mám tatínka, tatínkův

Чому? Тому що стара чеська мова мала звук ъ *(т.зв. твердий* єр*). Рахуючи від кінця слова, кожний непарний* єр *перестав існувати, а кожний парний змінився в* e. *Через це в деяких іменниках відрізняються форми називного відмінка однини та відмінювані форми однини й множини, наприклад:* dъnъ – den, dъny – dny. *Вставне* e *мають здебільшого іменники чоловічого роду на* -ek, -ec *і* -en, *наприклад:* hrnek, Vietnamec, týden *а також деякі інші, наприклад,* pes, *іменники жіночого роду на* -eň *і* ev, *наприклад:* píseň, mrkev.
В нашому підручнику ми звертаємо увагу на вставне e *підкреслюванням його на сторінках із словниковим запасом і у словничку-додатку.*

3. Чергування деяких приголосних -i *та* -e:

h	›	z , ž
ch	›	š
k	›	c, č
r	›	ř
g	›	z, ž
d	›	ď, z
t	›	ť, c
n	›	ň

Чому? Дуже спрощено можна сказати, що тверді приголосні h, ch, k, r, g, d, t, n *„терпіти не могли“ додані закінчення* e *та* i, *а отже реагували на них так, що змінилися самі (див. вище). Ці чергування зустрічаємо у таких граматичних явищах:*

а) у називному відмінку множини іменників чоловічого роду, назв істот, напр.: doktor – doktoři, kluk – kluci, student – studenti [studenťi]
б) у називному відмінку множини прикметників чоловічого роду, назв істот, напр.: dobrý – dobří, hezký – hezcí, tlustý – tlustí [tlusťí].
В розмовній чеській мові, однак, ця зміна не відбувається.
в) у давальному та місцевому відмінках жіночого роду, напр.: maminka – mamince, Praha – v Praze
г) у ступенях порівняння прикметників і прислівників, напр.: krátký – kratší, drahý – dražší
д) у жіночих формах присвійних прикметників, напр.: maminka – maminčin, Barbora – Barbořin
е) у зменшено-пестливих формах, напр.: králík – králíček

4. Переголоси

Звуки a, o *та* u *після м'яких приголосних* ž, š, č, ř, ď, ť, ň, c *і* j *у минулому змінились таким чином:*
-a, -o › -e *(напр.:* ~~vesnica~~ › vesnice, ~~srdco~~ › srdce*)*
-u › -i *(напр.:* ~~juh~~ › jih*)*

Дещо спрощено можемо сказати, що так виникли два типи відмінювання іменників:
- тверде відмінювання (у нашому підручнику це 1-а група відмінювання)
- м'яке відмінювання (у нашому підручнику відповідно 2-а група відмінювання) – див. таблиці на стор. 202 і 203.

Порядок слів

Чеський порядок слів є гнучким. Це означає, що окремі члени речення не обов'язково розташовуються в чітко закріпленому порядку. Такий порядок слів дає велику різноманітність повідомлень. Порівняйте, напр.:
Petr miluje Evu. Петр кохає Еву.
Petr Evu miluje. (саме кохає, а не просто любить, не терпить чи ненавидить).
Evu miluje Petr. (саме Петр кохає Еву, а не, скажімо, Філіп, Адам, Даніел чи хтось інший).

Правило другої позиції в чеському реченні

Існує декілька коротких ненаголошених слів (називаємо їх енклітиками), які не можуть стояти на початку речення. Ці ненаголошені слова стоять в реченні на другому місці, т.зв. другій позиції в реченні (тобто не обов'язково за першим словом, але за першою цілісною інформацією). Одним із таких слів є зворотнє se:

Učím se česky. Я вивчаю чеську мову.
Kamarád se taky učí česky. Друг також вивчає чеську мову.
Můj kamarád se taky učí česky. Мій друг також вивчає чеську мову.
Můj dobrý kamarád se taky učí česky. Мій хороший друг також вивчає чеську мову.
Můj starý dobrý kamarád se taky učí česky. Мій давній хороший друг також вивчає чеську мову.

Кілька ненаголошених слів на другій позиції розташовують у такому порядку:

Початок речення...	*друга позиція в реченні*				*...кінець речення.*
	допоміжні дієслова минулого часу та умовного способу	*зворотні* se *та* si	*короткі форми особових займенників у давальному відмінку*	*Короткі форми особових займенників у знахідному відмінку*	
Dal	jsem	si	---	---	oběd v restauraci.
Dal	bych	si	---	---	oběd v restauraci.
Bál	jsem	se	mu	ho	dát
Bál	bych	se	mu	ho	dát.

Речення в таблиці означають:
Dal jsem si oběd v restauaraci. Я пообідав у ресторані. Dal bych si oběd v restauraci. Я би пообідав у ресторані.
Bál jsem se mu ho dát. Я боявся йому його дати. Bál bych se mu ho dát. Я боявся би йому його дати.

Увага: сполучники a *й* ale *на початку головного або підрядного речення не враховуються, напр.:*
Včera dopoledne jsem spal, a pak jsem pracoval. Вчора до обіду я спав, а потім працював. Včera dopoledne jsem spal, ale pak jsem pracoval. Вчора до обіду я спав, але потім працював.

Питання

У чеській мові є два види питань. Ці два види мають відмінну інтонацію:

а) Загальні питання, на які можна відповісти так *чи* ні *мають наступну інтонацію:*

наприклад: Jsi doma? Ти вдома?

У Моравії можете почути таку інтонацію:

б) Спеціальні питання, на які не можна відповісти так *чи* ні *мають таку ж інтонацію, як і розповідні речення:*

наприклад: Co děláš? Що ти робиш?

Увага: У минулому часі у питальній формі 2-ї особи однини можливе скорочення допоміжного дієслова, наприклад:
Byl jsi doma? › Byls doma? Ти був вдома? Byla jsi doma? › Bylas doma? Ти була вдома?
Co jsi dělal? › Cos dělal? Що ти робив? Co jsi dělala? › Cos dělala? Що ти робила?
Подібне явище трапляється у зворотних дієсловах, напр.:
Díval jsi se na televizi? › Díval ses na televizi? Чи ти дивився телевізор?

Заперечення

Заперечення в теперішньому часі утворюється додаванням префікса ne- *до дієслова в особовій формі, напр.:*
Já nejsem z Anglie, jsem z Austrálie. Я не з Англії, я з Австралії.
Це правило має тільки один виняток – форму 3-ї особи однини дієслова být, *наприклад:*
To není káva, to je čaj. Це не кава, це чай.

Заперечення в минулому часі утворюється додаванням префікса ne- *до т. зв. -l форми (активного дієприкметника), наприклад:*
Nebyl jsem tam. Я там не був.
Nepracovala jsem. Я не працювала.
Заперечення ne- *завжди пишемо разом зі словом, до якого воно належить. Ніколи не вживаємо заперечення у допоміжного дієслова минулого часу, напр.:*
~~Byl nejsem tam.~~ Nebyl jsem tam. Я там не був.

Заперечення в майбутньому часі утворюється так:
а) У дієслова být, „коротких" дієслів руху та дієслів доконаного виду додаванням префікса ne-*, напр.:*
Nebudu doma. Я не буду вдома.
Nepůjdu do školy. Я не піду до школи.
Nedám si pivo. Я не питиму пиво.

б) У дієслів недоконаного виду та «довгих» дієслів руху додаванням префікса ne- *до допоміжного дієслова, напр.:*
Nebudu pracovat. Я не буду працювати.
Nebudu jezdit autem. Я не буду їздити на машині.

Увага: Чеська мова має й кількаразове заперечення, напр.: Nikdy nikomu nic neříkám. Я ніколи нікому нічого не кажу.

Дієвідмінювання в теперішньому часі

Більшість дієслів у теперішньому часі дієвідмінюється регулярно й належить до одного з чотирьох типів дієвідмінювання.

	дієслова на -á *Інфінітив закінчується на* -at *(окрім* -ovat*) + дієслово* mít	*дієслова на* -í *Інфінітив закінчується на* -et, -ět, -it + *дієслова* jíst, spát, stát	*дієслова на* -uj *Інфінітив закінчується на* -ovat	*дієслова на -e* *Інфінітив закінчується на* -it, -ýt, -ét, -íst, -ést, -ást *і* -ůst + *дієслово* jet
	dělat	rozumět	pracovat	číst
(já)	dělám	rozumím	pracuju (pracuji)	čtu
(ty)	děláš	rozumíš	pracuješ	čteš
(on)	dělá	rozumí	pracuje	čte
(my)	děláme	rozumíme	pracujeme	čteme
(vy)	děláte	rozumíte	pracujete	čtete
(oni)	dělají	rozumí (rozumějí)	pracujou (pracují)	čtou

Дієслівні форми, подані в дужках, вживаються скоріше у формальному висловлюванні.

Зворотні дієслова

Зворотні дієслова супроводжуються зворотними se *або* si. *Якщо se або si є частиною дієслова, то при дієвідмінюванні вони не змінюються.*

	jmenovat se	dát si
(já)	jmenuju se (jmenuji se)	dám si
(ty)	jmenuješ se	dáš si
(on)	jmenuje se	dá si
(my)	jmenujeme se	dáme si
(vy)	jmenujete se	dáte si
(oni)	jmenujou se (jmenují se)	dají si

Дієслівні форми, подані в дужках, вживаються виключно у формальному висловлюванні.
Зворотні se *або* si *зазвичай займають другу позицію в реченні (не обов'язково як друге слово). Більш детально про це див. стор. 209.*

Дієслова зі зміною в основі (вибраний список)

інфінітив	*теперішній час (1-а та 2-а особа однини)*	*минулий час (-l форма)*	*імператив*	*переклад*
bát se	bojím se, bojíš se	bál se	boj se	боятися
brát*	beru, bereš	bral	ber	брати
být	jsem, jsi	byl	buď	бути
číst*	čtu, čteš	četl	čti	читати
dostat* *док.*	dostanu, dostaneš	dostal	dostaň	отримати
hrát*	hraju, hraješ	hrál	hraj	грати
chtít*	chci, chceš	chtěl	chtěj	хотіти
jet*	jedu, jedeš	jel	jeď	їхати
jíst	jím, jíš	jedl	jez	їсти
jít*	jdu, jdeš	šel, šla, šli	jdi	іти
klouzat*	kloužu, kloužeš	klouzal	klouzej	ковзати
krást*	kradu, kradeš	kradl	kraď	красти
lhát*	lžu, lžeš	lhal	lži	брехати
lít*	liju, liješ	lil	lij	лити
mít	mám, máš	měl	měj	мати
moct*	můžu (mohu), můžeš	mohl	---	могти
mýt*	myju, myješ	myl	myj	мити
najít* *док.*	najdu, najdeš	našel, našla...	najdi	найти
-nout* *дієслова*	-nu, -neš	-l/-nul	---	-нути
obléct* *док.*	obleču, oblečeš	oblékl	obleč	одягнути
péct*	peču, pečeš	pekl	peč	пекти
pít*	piju, piješ	pil	pij	пити
plakat*	pláču, pláčeš	plakal	plač	плакати
plavat*	plavu, plaveš	plaval	plav	плавати
plést*	pletu, pleteš	pletl	pleť	плести
pomoct* *док.*	pomůžu, pomůžeš	pomohl	pomoz	допомогти
poslat* *док.*	pošlu, pošleš	poslal	pošli	послати
prát*	peru, pereš	pral	per	прати
přát*	přeju, přeješ	přál	přej	бажати
psát*	píšu, píšeš	psal	piš	писати
rozvést* se *док.*	rozvedu se, rozvedeš se	rozvedl se	rozveď se	розлучитися
rozejít* se *док.*	rozejdu se, rozejdeš se	rozešel se	rozejdi se	розійтися
říct* *док.*	řeknu, řekneš	řekl	řekni	сказати
smát* se	směju se, směješ se	smál se	směj se	сміятися
sníst *док.*	sním, sníš	snědl	sněz	з'їсти
spát	spím, spíš	spal	spi	спати
stát	stojím, stojíš	stál	stůj	стояти
stát* se	stanu se, staneš se	stal se	staň se	статися
ukázat* *док.*	ukážu, ukážeš	ukázal	ukaž	показати
ukrást* *док.*	ukradnu, ukradneš	ukradl	ukradni	вкрасти
umřít* *док.*	umřu, umřeš	umřel	umři	померти
vědět	vím, víš	věděl	---	знати
vést*	vedu, vedeš	vedl	veď	вести
vézt*	vezu, vezeš	vezl	vez	везти
vynést* *док.*	vynesu, vyneseš	vynesl	vynes	винести
vytřít* *док.*	vytřu, vytřeš	vytřel	vytři	витерти
vzít* *док.*	vezmu, vezmeš	vzal	vezmi	взяти
zabít* *док.*	zabiju, zabiješ	zabil	zabij	вбити
začít* *док.*	začnu, začneš	začal	začni	почати
zalít* *док.*	zaliju, zaliješ	zalil	zalij	залити
zamést* *док.*	zametu, zameteš	zametl	zameť	підмести
zapomenout* *док.*	zapomenu, zapomeneš	zapomněl	zapomeň	забути
zvát*	zvu, zveš	zval	zvi	звати, запрошувати
žít*	žiju, žiješ	žil	žij	жити

** Зірочкою позначено дієслова, що належать до типу e-дієвідмінювання в теперішньому часі, якому притаманні зміни в основі, напр.:* číst: čtu, čteš, čte...

Дієслова недоконаного/доконаного виду (вибраний список)

infinitiv (imperfektivní forma/perfektivní forma)	*інфінітив (недоконаний вид/доконаний вид)*
brát*/vzít*	брати/взяти
číst*/přečíst*	читати/прочитати
dávat/dát	давати/дати
dělat/udělat	робити/зробити
dívat se/podívat se	дивитися/подивитися
dostávat/dostat*	отримувати/отримати
hrát*/zahrát*	грати/заграти
jíst/sníst	їсти/з'їсти
končit/skončit	закінчувати/закінчити
krást/ukrást*	красти/вкрасти
kupovat/koupit	купувати/купити
mýt*/umýt*	мити/помити
nacházet/najít*	знаходити/знайти
oblékat/obléct*	одягати/одягти
opravovat/opravit	ремонтувати/відремонтувати
pamatovat si/zapamatovat* si	пам'ятати/запам'ятати
péct*/upéct*	пекти/спекти
pít*/vypít*	пити/випити
platit/zaplatit	платити/заплатити
pomáhat/pomoct*	помагати/помогти
posílat/poslat*	посилати/послати
poslouchat/poslechnout* (si)	слухати/послухати
potkávat/potkat	зустрічати/зустріти
prát*/vyprat*	прати/випрати
přát*/popřát*	бажати/побажати
psát*/napsat*	писати/написати
rozcházet se/rozejít* se	розходитися/розійтися
rozvádět se/rozvést* se	розлучатися/розлучитися
rušit/zrušit	скасовувати/скасувати
říkat/říct*	говорити/сказати
smát* se/zasmát* se	сміятися/засміятися
ukazovat/ukázat*	показувати/показати
uklízet/uklidit	прибирати/прибрати
umírat/umřít*	вмирати/вмерти
zabíjet/zabít*	вбивати/вбити
začínat/začít*	починати/почати
zapomínat/zapomenout*	забувати/забути
zvát*/pozvat*	запрошувати/запросити

** Зірочкою позначено дієслова, що належать до типу e-дієвідмінювання в теперішньому часі, якому притаманні зміни в основі, напр.:* číst: čtu, čteš, čte...

„Довгі" (необумовлені) та „короткі" (обумовлені) дієслова руху

Зверніть увагу, що всі ці дієслова недоконаного виду.

інфінітив	
chodit – jít*	ходити – іти
jezdit – jet*	їздити – їхати
běhat – běžet	бігати – бігти
nosit – nést*	носити – нести
vodit – vést*	водити – вести
vozit – vézt*	возити – везти

** Зірочкою позначено дієслова, що належать до типу e-дієвідмінювання в теперішньому часі, якому притаманні зміни в основі, напр.:* číst: čtu, čteš, čte...

Напрямок × Розташування. Прислівники та прийменники зі значенням місця

Напрямок		*Розташування*
Звідки?	*Куди?*	*Де?*
odtud звідти odtamtud звідти shora згори zdola знизу zprava справа zleva зліва zprostředka зсередини zepředu спереду zezadu ззаду odjinud з іншого місця z domova з дому	sem сюди tam туди nahoru нагору dolů вниз vpravo, doprava, napravo праворуч, направо vlevo, doleva, nalevo ліворуч, наліво doprostřed всередину dopředu вперед dozadu назад jinam в інше місце domů додому	tady тут tam там nahoře вгорі dole внизу vpravo, napravo праворуч, направо vlevo, nalevo ліворуч, наліво uprostřed всередині vpředu спереду vzadu ззаду jinde в іншому місці doma вдома
z + G ze školy зі школи	do + G 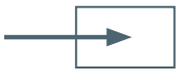 do školy до школи	ve + L ve škole у школі
z + G z koncertu з концерту	na + A na koncert на концерт	na + L na koncertě на концерті
od + G od školy, od doktora від школи, від лікаря	ke + D ke škole, k doktorovi до школи, до лікаря	u + G u školy, u doktora біля школи, у лікаря
	nad, pod, před, za, mezi + A 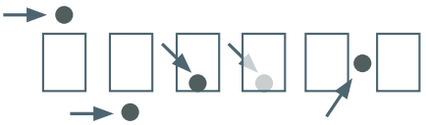	nad, pod, před, za, mezi + I 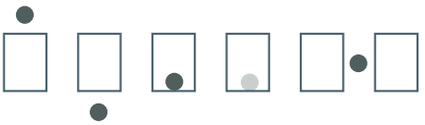
	po + L 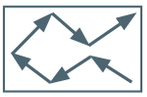 po lese, po parku, po Evropě	

УВАГА:
Можливо, вам допоможуть запам'ятати прийменники напрямку та розташування ось такі слова-скорочення:
z, do, v = zdov
z, na, na = znana
od, k, u = odku

Прийменники z – do – v *звичайно вживаємо у зв'язку із закритим або обмеженим простором, напр., з назвами континентів, більшості країн, міст, сіл, магазинів і будівель.*

Прийменники z – na – na *звичайно вживаємо у зв'язку з відкритим або необмеженим простором та з поверхнею, але також для означення дій чи занять, деяких громадських установ, островів та півостровів (більш детальний список т.зв.* na*-слів див. на стор. 69).*

Прийменники od – k – u *звичайно вживаємо на означення напрямку від одного місця до іншого* (od – k), *або ж тоді, коли знаходимося поза певним місцем* (u). *Тому ці прийменники зазвичай вживаємо і з назвами людей.*

Прийменники nad, pod, před, za *та* mezi *вживаються:*
а) зі знахідним відмінком після дієслів із значенням напрямку руху, напр.: Dám lampu nad stůl. Повішу лампу над столом.
б) з орудним відмінком після дієслів, що означають розташування, напр.: Lampa je nad stolem. Лампа висить над столом.

Прийменник po *виражає рух у певному місці, напр.:*
Chodím po náměstí. Ходжу по площі. Cestuju po Evropě. Мандрую по Європі.

Прийменники z, v, k, od, nad, pod *та* před *мають також вокалізовані форми для полегшення вимови*: ze, ve, ke, ode, nade, pode *та* přede.